

NGUỒN NHÂN LỰC - VẤN ĐỀ MẤU CHỐT TRONG PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI TỈNH ĐỒNG THÁP

• Ths. Nguyễn Giác Trí (*)

Tóm tắt

Nguồn nhân lực - nguồn lực quý giá nhất, yếu tố quyết định sự thành bại của các tổ chức, đơn vị, địa phương. Trong phạm vi bài viết, tác giả phân tích hiện trạng nguồn nhân lực trên địa bàn tỉnh Đồng Tháp và đề xuất các giải pháp nhằm phát triển nguồn nhân lực của tỉnh trong thời gian tới.

1. Đặt vấn đề

Có nhiều nguồn lực để xây dựng, phát triển ở mỗi quốc gia cũng như ở từng địa phương như tài nguyên thiên nhiên, vị trí địa lý, vốn, trình độ khoa học công nghệ. Tuy nhiên trong quá trình toàn cầu hóa, nền kinh tế tri thức phát triển thì nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao có vai trò đặc biệt quan trọng đối với các quốc gia và địa phương. Do vậy, để có thể đẩy nhanh quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa (CNH, HĐH) trên địa bàn, nhất thiết tỉnh Đồng Tháp cần phải có sự quan tâm đúng mức đến việc phát triển nguồn nhân lực.

2. Hiện trạng nguồn nhân lực tỉnh Đồng Tháp

Đồng Tháp là 1 trong 13 tỉnh thuộc đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL), nằm giữa vùng kinh tế trọng điểm phía Nam và vùng kinh tế động lực Cần Thơ - An Giang - Cà Mau - Kiên Giang, chịu sự tác động về 2 phía của 2 trung tâm lớn là TP. Hồ Chí Minh và TP. Cần Thơ. Từ khi đổi mới đến nay, Đồng Tháp là một tỉnh khá năng động trong quá trình CNH, HĐH, đặc biệt là sự phát triển các khu - cụm công nghiệp và làng nghề trên địa bàn. Toàn tỉnh hiện có 3 khu công nghiệp tập trung: khu công nghiệp Sa Đéc (132ha); khu công nghiệp Trần Quốc Toản (58ha) tại thành phố Cao Lãnh; khu công nghiệp sông Hậu (66ha) tại huyện Lai Vung. Hiện tỉnh đang quy hoạch mở rộng 3 khu công nghiệp trên (tổng cộng 726ha) và bổ sung 4 khu công nghiệp (Ba Sao, Tân Kiều, Trường Xuân - Hưng Thạnh, khu công nghiệp công nghệ cao với tổng diện tích quy hoạch 1.836ha). Đặc biệt trong giai đoạn 2006 - 2010, mặc dù nền kinh tế đất nước gặp nhiều khó khăn, song Đồng Tháp luôn duy trì tốc độ tăng trưởng kinh tế rất nhanh, đạt 14,1%, chủ yếu là do các ngành thủy sản, công nghiệp, xây dựng và thương mại dịch vụ phát triển nhanh.

Phải nói rằng, để có được những thành tựu kinh tế như trên là do tỉnh Đồng Tháp đặc biệt quan tâm tới phát triển nguồn nhân lực. Đến nay, nguồn nhân lực tỉnh Đồng Tháp đã có sự thay đổi rất lớn cả về số lượng lẫn chất lượng. Cụ thể là, năm 2011 số người trong độ tuổi lao động: 1.134.000 người chiếm 68% dân số, số người trong độ tuổi lao động hoạt động kinh tế 883.884 người chiếm 53% dân số và chiếm 78% số người trong độ tuổi lao động, tốc độ tăng trưởng bình quân hàng năm của lực lượng lao động trên 3,5%, tăng hơn 3 lần so với tốc độ tăng dân số chung. Tuy nhiên cơ cấu lao động được chuyển dịch phù hợp với sự phát triển kinh tế của tỉnh, nhưng sự

(*) Trường Đại học Đồng Tháp.

chuyển dịch trong nội bộ ngành nông nghiệp sang các ngành khác còn chậm. Cụ thể, năm 2007 nông nghiệp: 71,92%; công nghiệp: 10,05%; dịch vụ: 18,03%; đến năm 2011 tỷ lệ là: nông lâm-thủy sản: 59,8%, công nghiệp-xây dựng: 18,2%; và dịch vụ: 22%. Tỷ lệ lao động qua đào tạo và qua đào tạo nghề đến năm 2011 trên 40% và trên 26% tổng số lao động... với nguồn lực dồi dào về số lượng đã tạo điều kiện cho phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh. Số người trong độ tuổi lao động có tỷ lệ cao trong tổng dân số và số người có khả năng lao động trong tổng số người trong độ tuổi lao động có tỷ lệ cao sẽ tạo điều kiện hết sức thuận lợi cho tỉnh thực hiện tốt mục tiêu CNH, HĐH. Nguồn lực không những tăng về số lượng mà chất lượng lao động được thay đổi đáng kể. Một trong những tiêu thức thể hiện sự tăng dần qua các năm của tỷ lệ lao động được đào tạo trong tổng số lao động đang làm việc trong các ngành kinh tế. Nếu vào năm 2002, tỷ lệ lao động được đào tạo là 27% so với tổng số lao động thì đến năm 2011, tỷ lệ này lên tới trên 40%. Sự gia tăng tương đối nhanh của tỷ lệ lao động qua đào tạo trong tổng số đang làm việc trong các ngành kinh tế là điều kiện thuận lợi để phát triển các ngành kinh tế, đẩy nhanh ứng dụng tiến bộ khoa học, nhất là những ngành phát triển phải có hàm lượng chất xám cao. Hiện tỉnh Đồng Tháp đang xuất hiện một xu hướng tri thức hóa trong một bộ phận người lao động trong lĩnh vực công nghiệp. Trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, Đồng Tháp đã trực tiếp tiếp nhận đầu tư vốn, kỹ thuật công nghiệp hiện đại của nước ngoài, điều này đã giúp tỉnh Đồng Tháp hình thành được một đội ngũ lao động có trình độ chuyên môn tương đối cao, đáp ứng được yêu cầu phát triển của nền kinh tế tri thức.

Cơ cấu lao động chuyển dịch theo hướng tiến bộ, phù hợp với xu hướng phát triển của tỉnh nói riêng và của đất nước nói chung. Hiện sự phân bổ nguồn lực trong các ngành kinh tế của tỉnh đã thay đổi theo hướng tích cực, tạo điều kiện hết sức thuận lợi cho tỉnh chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng tích cực, trên cơ sở đó có thể khai thác có hiệu quả các ngành mà tỉnh có lợi thế so sánh như các ngành chế biến nông thủy sản, dịch vụ. Nhờ sự phát triển về số lượng, chất lượng và cơ cấu của nguồn lực tương đối hợp lý nên các ngành chế biến nông thủy sản và dịch vụ của tỉnh trong những năm qua phát triển tương đối mạnh. Nhiều nhà máy, xí nghiệp, cơ sở sản xuất được hình thành và phát triển tương đối tốt. Nhiều doanh nghiệp trên địa bàn được hình thành, bước đầu hoạt động có hiệu quả, nhất là những lĩnh vực xay xát và lau bóng gạo, thức ăn thủy sản, gia súc, chế biến thủy sản...

Nguồn nhân lực trên địa bàn tỉnh Đồng Tháp không những thay đổi về số lượng, chất lượng và cơ cấu, mà còn thay đổi quan điểm, tư duy, tác phong làm việc. Có thể nói rằng, từ tư duy đến tác phong làm việc của người lao động, kể cả cán bộ quản lý nhà nước, các nhà quản trị doanh nghiệp đã có những thay đổi cơ bản trong tư duy lẫn hành động, sự thay đổi này phù hợp với môi trường hội nhập kinh tế quốc tế. Đối với các nhà quản lý đã có những thay đổi về cách thức quản lý, từ quản lý mang tính quan liêu bao cấp sang cách thức quản lý hỗ trợ cho các doanh nghiệp nói riêng và nguồn nhân lực nói chung phát triển. Trình độ pháp luật, trình độ về hội nhập kinh tế quốc tế của cán bộ quản lý và các nhà doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh được nâng cao. Trình độ chuyên môn, tác phong làm việc của người lao động đã chuyển từ tác phong nông nghiệp sang tác phong lao động công nghiệp. Những nhân tố này đã tạo điều kiện hết sức thuận lợi cho tỉnh Đồng Tháp nói riêng và của đất nước nói chung thực hiện tốt mục tiêu hội nhập kinh tế quốc tế.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đạt được thì nguồn nhân lực tỉnh Đồng Tháp còn bộc lộ nhiều hạn chế, đó là:

- Chất lượng nguồn nhân lực còn thấp.

Chất lượng nguồn nhân lực tuy đạt những thành tựu đáng kể, song vẫn còn thấp và thiếu tính bền vững, cả về sức khỏe, về năng lực trình độ chuyên môn, kỹ thuật, về ý thức lao động, kỷ luật lao động... Tỷ lệ lao động được đào tạo nghề nghiệp và kỹ năng trong tổng lực lượng lao động còn rất thấp. Tính đến hết năm 2011 mới có trên 40% số người được đào tạo trong tổng số lực lượng lao động. Riêng với nữ giới, con số này còn thấp hơn, chỉ có khoảng 22%. Con số này thực sự chưa thể đáp ứng được yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa của tỉnh.

Sự hạn chế không chỉ biểu hiện ở mặt số lượng lao động được đào tạo mà cơ cấu đào tạo lực lượng lao động còn nhiều bất hợp lý: số lao động có trình độ trung học chuyên nghiệp và công nhân kỹ thuật còn quá thiếu so với yêu cầu. Chẳng hạn, số lao động xuất thân từ học sinh phổ thông chiếm tới 38,39%, số lao động xuất thân từ các trường dạy nghề chỉ có 7,9%, tốt nghiệp đại học, cao đẳng là 3,9%... Điều này không chỉ ảnh hưởng tiêu cực đến việc tăng cơ hội việc làm và thu nhập, mà còn là yếu tố làm hạn chế năng lực cạnh tranh của tỉnh trong quá trình công nghiệp hóa, nhất là trong điều kiện quá trình công nghiệp hóa đang chuyển mạnh về chất.

- Tác phong và kỷ luật lao động chưa cao.

Không ít người lao động hiện nay của tỉnh chưa được đào tạo về kỷ luật lao động công nghiệp. Phần lớn lao động hiện nay đều xuất thân từ nông nghiệp hoặc nông thôn, còn mang nặng tác phong sản xuất của một nền nông nghiệp tiểu nông, tùy tiện về giờ giấc và hành vi. Người lao động chưa được trang bị các kiến thức về kỹ năng làm việc nhóm, chưa có khả năng hợp tác và gánh chịu rủi ro, ngại phát huy sáng kiến cá nhân và chia sẻ kinh nghiệm. Phong tục tập quán lạc hậu, nếp nghĩ, lề lối làm việc của không ít lao động, kể cả cán bộ công chức còn có tác phong làm việc rất lạc hậu, chậm đổi mới. Điều kiện kinh tế kém cùng với quan điểm lạc hậu đã gây cản trở cho việc đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực.

- Cơ cấu phân bố nguồn lực còn nhiều bất cập.

Mặc dù hiện nay, cơ cấu phân bố nguồn lực trong các ngành kinh tế về cơ bản là tương đối hợp lý, tuy nhiên trong từng ngành còn nhiều hạn chế như tỷ lệ lao động chất lượng cao còn thấp, nhất là ngành công nghiệp và dịch vụ. Điều này ảnh hưởng rất lớn tới việc tạo ra tính đột phá ở một số ngành nghề và lĩnh vực mà tỉnh quan tâm như công nghệ cao, dịch vụ chất lượng cao.

- Thiếu lao động chất lượng cao trong các khu - cụm công nghiệp.

Một vấn đề khó khăn của các khu - cụm công nghiệp hiện nay của tỉnh Đồng Tháp là vấn đề thiếu lao động, đặc biệt là lao động chất lượng cao. Các khu - cụm công nghiệp phát triển rất nhanh nhờ thu hút các ngành công nghiệp sử dụng nhiều lao động như chế biến thủy sản, thức ăn thủy sản, gia súc, dược phẩm, may mặc, chế biến lương thực thực phẩm... Tuy nhiên trong những năm gần đây, các khu - cụm công nghiệp đã bắt đầu thiếu lao động và ngày càng gay gắt do các địa phương khác trong nước đều có xu hướng phát triển các ngành sử dụng nhiều lao động, mặt vấn đề thiếu lao động có trình độ cao là một nhân tố cản trở các dự án đầu tư có trình độ công nghệ cao ở tỉnh Đồng Tháp.

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến những hạn chế này, đó là những bất cập trong hệ thống giáo dục - đào tạo, công tác tổ chức, đào tạo còn nhiều hạn chế, công tác quản lý cán bộ, công chức ở cơ sở chưa tốt, chậm đổi mới, công tác chăm sóc sức khỏe của người lao động chưa được quan tâm

đúng mức, thu nhập của người lao động, nhất là lao động phổ thông còn rất thấp làm hạn chế nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, ý thức tự vươn lên của người lao động chưa cao, mạng lưới các trường đào tạo nghề còn mỏng...

Mục tiêu mà tỉnh đề ra trong thời gian tới là đẩy nhanh quá trình CNH, HĐH, phấn đấu tốc độ tăng trưởng kinh tế đạt 13%/năm giai đoạn 2011 - 2015 và 12,4%/năm giai đoạn 2016 - 2020; GDP bình quân đầu người đạt trên 1.500 USD vào năm 2015 và trên 2.900 USD vào năm 2020. Cơ cấu kinh tế chuyển dịch theo hướng tăng tỷ trọng các ngành công nghiệp, xây dựng, dịch vụ và giảm tỷ trọng ngành nông nghiệp. Đến năm 2015, cơ cấu ngành nông nghiệp - công nghiệp, xây dựng - dịch vụ là 37,0% - 30,0% - 33,0%; đến năm 2020 là 28,0% - 36,5% - 35,0%; kim ngạch xuất khẩu đạt 650 triệu USD vào năm 2015 và 1.350 triệu USD vào năm 2020, tăng bình quân 11,7%/năm.

3. Giải pháp phát triển nguồn nhân lực

Để đạt được những mục tiêu trên nhất thiết tỉnh Đồng Tháp cần phải phát triển nguồn nhân lực, theo đó cần tập trung vào các giải pháp sau:

Một là, nâng cao nhận thức của các cấp, ngành và người lao động về phát triển nguồn nhân lực. Nguồn nhân lực hay nguồn lực con người bao gồm cả sức lao động, trí tuệ và tinh thần gắn với truyền thống của cộng đồng dân tộc. Nguồn nhân lực có dồi dào đủ trình độ, năng lực, phẩm chất mới có thể làm chủ các lĩnh vực, thực hiện tốt, đạt hiệu quả cao các yêu cầu, mục tiêu, định hướng phát triển của địa phương. Trong thời kỳ hội nhập kinh tế quốc tế và phát triển thì yêu cầu sử dụng lao động chất lượng cao là vấn đề bức thiết, đó là giải pháp quan trọng, cơ bản và lâu dài để Đồng Tháp đẩy nhanh quá trình CNH, HĐH, nguồn nhân lực chất lượng cao là yếu tố cơ bản, quan trọng nhất trong việc nâng cao năng lực cạnh tranh của Đồng Tháp nói riêng và của cả nước nói chung trong môi trường cạnh tranh quốc tế hiện nay. Trong điều kiện toàn cầu hóa và tự do thương mại và sự đổi mới khoa học, công nghệ diễn ra nhanh chóng, đòi hỏi lực lượng lao động phải thích nghi tốt với quá trình này. Để thực hiện có hiệu quả việc nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, trước hết cần phải nâng cao nhận thức của các cấp, ngành và người lao động về vị trí, vai trò của nguồn nhân lực. Cần có sự thống nhất, đồng bộ giữa đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng nguồn nhân lực để khai thác có hiệu quả nguồn nhân lực của tỉnh.

Hai là, hoàn thiện bộ máy quản lý, phát triển nguồn nhân lực. Bộ máy quản lý nguồn nhân lực phải được hoàn thiện, nâng cao năng lực, hiệu lực và hiệu quả hoạt động bộ máy quản lý nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, phát triển nhân lực, tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh. Thường xuyên đổi mới, nâng cao chất lượng hoạt động của các cơ quan tham mưu, giúp việc về công tác quản lý và phát triển nguồn nhân lực. Có cơ chế quản lý, sử dụng hợp lý đối với nguồn nhân lực. Cơ chế quản lý phù hợp là điều kiện tốt nhất để phát huy nhân tố con người, hoàn thiện thị trường lao động để phát triển kinh tế - xã hội.

Ba là, tăng cường đào tạo, nhất là phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao. Hiện trình độ lao động của tỉnh Đồng Tháp chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển trong điều kiện mới, vì vậy trong thời gian tới cần tăng cường đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực. Trước hết cần tuyên truyền cho mọi người lao động phải hiểu rõ yêu cầu cấp thiết phải nâng cao trình độ chuyên môn, tay nghề, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH của tỉnh cũng như của đất nước. Bên cạnh đó, tăng cường phát triển mạng lưới đào tạo nghề vừa theo chiều rộng và chiều sâu như đầu tư cơ sở vật chất cho các cơ sở dạy nghề, nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ của đội ngũ giáo viên dạy nghề, đổi

mới nội dung, phương pháp và hình thức đào tạo phù hợp với yêu cầu phát triển, tăng cường sự gắn kết trong đào tạo nghề với doanh nghiệp, đặc biệt đẩy mạnh công tác xã hội hóa trong công tác đào tạo nghề. Tăng cường phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao. Nguồn nhân lực chất lượng cao là nguồn nhân lực được đào tạo một cách căn bản có hệ thống, có khả năng tiếp thu, ứng dụng sáng tạo, phát minh những tri thức khoa học mới, đáp ứng tốt, đảm nhiệm xuất sắc yêu cầu nhiệm vụ đặt ra trên các lĩnh vực. Trong điều kiện phân công lao động quốc tế diễn ra nhanh chóng thì lợi thế về lao động rẻ sẽ ngày càng mất đi và nhường chỗ cho nó là lao động chất lượng cao, vì vậy tỉnh Đồng Tháp cần tăng cường đào tạo lao động chất lượng cao nhằm đáp ứng được yêu cầu hội nhập kinh tế quốc tế.

Bốn là, tập trung phát triển thị trường lao động. Theo đó cần tập trung nâng cao năng lực hoạt động của các trung tâm giới thiệu việc làm, xây dựng các sàn giao dịch việc làm, củng cố và phát triển hệ thống thông tin thị trường lao động, phát triển các dịch vụ về đào tạo, tìm kiếm, giới thiệu việc làm, mạng lưới này sẽ thực hiện chức năng làm cầu nối liên kết giữa cung và cầu lao động, giữa người lao động, cơ sở đào tạo và người sử dụng lao động.

Năm là, tăng cường hợp tác với cán bộ, ngành, Trung ương, các địa phương và các tổ chức quốc tế để phát triển nguồn nhân lực. Trong thời gian tới tỉnh Đồng Tháp nên tập trung hợp tác với các ban, ngành Trung ương, các địa phương khác và các tổ chức quốc tế trong việc đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng nguồn nhân lực. Khai thác tốt nội lực và ngoại lực trong phát triển nguồn nhân lực.

Sáu là, xây dựng chính sách đãi ngộ và thu hút nhân tài. Trước mắt rà soát, xây dựng chính sách đãi ngộ về tiền lương, nhà ở nhằm thu hút nhân tài, nhất là những lĩnh vực mà tỉnh xác định đó là khâu đột phá về phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh trong thời gian tới. Cần có cơ chế sử dụng cán bộ một cách hợp lý nhằm thực hiện có hiệu quả công tác đào tạo, phát triển và sử dụng nguồn nhân lực. Tạo điều kiện thuận lợi để khuyến khích người lao động tham gia học tập nâng cao trình độ.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Cục thống kê tỉnh Đồng Tháp (2012), *Báo cáo tình hình kinh tế xã hội 11 tháng, ước tính một số chỉ tiêu chủ yếu năm 2012*.
- [2]. Kỷ yếu Hội thảo khoa học “*Phát triển nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế*”, Tạp chí cộng sản - NXB Chính trị quốc gia - sự thật, Hà Nội 8/2012.
- [3]. Tỉnh ủy Đồng Tháp (2011), *Nghị quyết của ban chấp hành Đảng bộ tỉnh về nâng cao chất lượng nguồn nhân lực tỉnh Đồng Tháp giai đoạn 2011 – 2015*.
- [4]. Ủy ban nhân dân tỉnh Đồng Tháp (2011), *Quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế - xã hội tỉnh Đồng Tháp đến năm 2020*.
- [5]. Ủy ban nhân dân tỉnh Đồng Tháp (2011), *Chương trình giải quyết việc làm tỉnh Đồng Tháp giai đoạn 2011 - 2015*.

Summary

Human resources are the greatest asset and play a decisive role in the success or failure of any organizations, units, localities. This article aims to analyze the reality of human resources in Dong Thap Province to propose solutions to improving the province's human resources in the future.